

L'Informe MacBride, sempre d'actualitat

Gaëtan Tremblay

La reivindicació d'un Nou Ordre Mundial de la Informació i de la Comunicació (NOMIC), expressada pels Països No Alineats des de mitjans dels setanta, va culminar amb l'emissió per part la Unesco, el 1980, de l'informe titulat *Moltes veus, un sol món. Comunicació i societat avui i demà*, anomenat habitualment Informe MacBride. L'informe va ser publicat en un context internacional poc favorable, caracteritzat per una Guerra Freda agonitzant però exacerbada, i la pujada de la ideologia neoliberal. L'acollida amb simpatia que se li donarà en algunes regions del món no reeixirà a oposar-se a aquest ambient negatiu que el condemnarà a un racó. Vint-i-cinc anys després, què resta de les propostes de l'Informe MacBride? L'ordre del món informàtic i de les comunicacions ha canviat? El projecte de renovació del qual era portador té sentit encara avui?

La reclamació d'un ordre més just, d'intercanvis d'informació més equilibrats, l'exposició de les necessitats d'infraestructures comunicatives dels països del Sud i l'afirmació del dret a la comunicació van portar en un primer moment els països membres de la Unesco a adoptar un Programa Internacional per al Desenvolupament de la Comunicació (PIDC). Però els posicionaments bipolars, dirigits pels imperatius de la Guerra Freda, van portar alguns països occidentals, al capdavant dels quals es trobaven els Estats Units, a percebre el NOMIC com una estratègia dels països del bloc de l'Est. La crisi que es va produir al si de l'organització internacional va assolir el seu

paroxisme amb la retirada dels EUA, el 1984, amb el motiu oficial de la *mala gestió*.

Un any després de fer-se públic l'Informe MacBride, Margaret Thatcher s'instal·la al capdavant del govern britànic i Ronald Reagan arriba a la Casa Blanca. Aquest informe "d'esqueres", hereu de dos decennis de protesta i de reivindicació, veu la llum en el moment en què comença el potent ascens de la dreta conservadora inspirada en les teories de Friedrich Hayek, rellevades pels seguidors de l'Escola de Chicago. A Occident, la influència de l'Informe MacBride és escombrada des del començament per un vent de conservadorisme que reclama arreu la lliure circulació d'idees i de béns materials, i la desreglamentació —o encara més— la re-reglamentació de les comunicacions com les del transport aeri, per servir millor els interessos corporatius dels grans grups multinacionals.

L'Informe MacBride proposava un esforç col·lectiu immens per permetre als països desfavorits satisfer el seu endarreriment en matèria d'equipaments d'informació i de comunicació. Aspirava a la instauració d'un sistema d'intercanvis més just i més equitatiu, apel·lant a la solidaritat humana. La ideologia hegemònica de l'època va oposar el mercat i el lliurecanvi com a solucions universals als mals del món.

L'informe no va ser mai un *best seller*. Només va tenir, en l'escena internacional, una repercussió comparable a la que va beneficiar l'informe Nora-Minc a França. Va aconseguir, tanmateix, un èxit d'apreciació als cercles intel·lectuals i acadèmics, especialment a les regions desfavorides i en alguns països petits, sense gran influència en la gestió dels afers del món. Al Quebec, per exemple, la conjuntura política i ideològica li va oferir un terreny d'acollida més favorable. La dreta conservadora no hi havia fet mai tants estralls com en altres països occidentals. L'oposició a la guerra del Vietnam havia sembrat les llavors d'una

---

Gaëtan Tremblay

Professor del Departament de Comunicacions de la Universitat de Quebec a Montreal, director del Centre d'Estudis i Recerca al Brasil (CERB) i codirector del Grup de Recerca Interdisciplinària sobre la Comunicació, la Informació i la Societat (GRICIS)

malfiança tenaç davant els objectius imperialistes americans. Les experimentacions dels mitjans de comunicació per a aquestes finalitats d'educació popular i d'animació social, per les quals el Quebec va constituir un terreny fèrtil per a les experimentacions dels mitjans de comunicació amb finalitats d'educació popular i d'animació social, que convergien amb les noves idees expressades a l'Informe MacBride. La ideologia de la participació, molt difosa als mitjans acadèmics, sindicats i associacions, estava en la fase de les aspiracions a la justícia social i a la democràcia participativa, que en constituïen els fonaments.

Un informe del ministre de Comunicacions evocava, també, el juny de 1971, el dret inalienable de tota la ciutadania del Quebec a la comunicació segons les seves necessitats culturals, socials, econòmiques i polítiques; i l'obligació de l'Estat de dotar-se d'un sistema modern de comunicacions que li permetés assumir plenament les seves responsabilitats cap a la població del Quebec. L'avenç va ser, sens dubte, molt progressista. Sense que se sàpiga exactament per quines raons, l'informe anual del ministeri, a partir de 1972-73, abandona aquesta formulació en termes d'objectius i fa desaparèixer qualsevol esment al dret dels ciutadans i ciutadanes a la comunicació. S'accontenta en endavant a enumerar en un llenguatge completament *neutre* les atribucions del Ministeri.

S'ha equivocat l'Informe MacBride en la seva interpretació de l'estat del món i de les tendències que s'hi manifesten? El NOMIC ha estat un fracàs? Les seves recomanacions han esdevingut obsoletes o en conserven tota l'actualitat?

El món de la informació i de les comunicacions ha canviat molt en un quart de segle. Les innovacions tecnològiques s'han succeït ràpidament a partir del començament dels anys vuitanta: la microinformàtica, la distribució per cable, internet, etc. Avui és fàcil retreure als autors de l'Informe MacBride no haver-ho tingut en compte. Qui ho hauria pogut imaginar? Quant valen avui les previsions promocionals o profètiques sobre la ciutat cablejada, el col·legi invisible, el desenvolupament per a la microinformàtica i altres antulls? Les innovacions s'han estès, però no han comportat les transformacions socials, culturals, econòmiques i polítiques inherents.

De fet, l'Informe MacBride no s'ha equivocat, ha estat arraconat. El NOMIC no ha estat un fracàs, mai no s'ha implantat.

Certament, s'han registrat alguns progressos al llarg dels darrers decennis. La cadena Al Jazhira i les seves èmules proporcionen ara una altra veu als països del Sud, més concretament al món àrab. L'accés a internet, allà on s'ha expandit, obre noves possibilitats de difusió i d'intercanvis. Però, en conjunt, el diagnòstic aportat per l'Informe MacBride conserva malauradament tota la seva actualitat. La diferència entre els països rics i els pobres, lluny de suprimir-se, s'ha agreujat encara més amb la difusió de les noves tecnologies. Que ara es parli de fractura digital, de fossat numèric, més que no pas d'intercanvis desiguals, no canvia gaire la qüestió.

La Cimera Mundial de la Societat de la Informació organitzada per l'ONU ha permès apreciar l'abast de la profunditat d'aquest desequilibri. Si bé la bona voluntat s'ha manifestat àmpliament a Ginebra, pocs compromisos precisos s'han anunciat oficialment. El torn de Tunis hauria de permetre apreciar-ne la gravetat a la comunitat internacional, i sobretot als països desenvolupats, en les seves aspiracions cap a un món més just i més equilibrat en matèria d'informació i de comunicació. S'albira un Nou Ordre Mundial de la Informació i de la Comunicació? Desitgem-li un futur més radiant que el que se li va reservar al NOMIC de 1980. MacBride i els seus col·legues seran els primers d'alegrar-se'n.